מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

עבודה זרה עג

עניין: ביטול היתר

רמב"ן

לחומרא. ולי נראה דהתירא לגו איסורא לאו משום דראשון[858] ראשון בטל, דלא אשכחן ביטול בהיתר, לפי שאין אדם עשוי לבטלו אלא אדרבא[859] מוסיף הוא עליו והולך, וכיון דהתירא לגו איסורא לא בטיל ראשון ראשון בשאר איסורין מותר, וכדאמרי' בעלמא[860] במבטל איסור אי לא) לכתחילה[861] דבשוגג מותר, אלא דאומרא[862] הוא[863] ביין נסך שאף בהיתר[864] מרובה שנפל לאיסור מועט אוסר כיון שאין בו שיעור ששים לבטל אותו בשעה[865] ראשונה, ומיהו בשאינו מינו בטל שהרי בטל בטעמו. ומדברי הר"מ הספרדי

חתם סופר

היא עיין וק"ל. הא דכתב הר"ן [סד"ה ודחינן] בשם (רמב"ן) [רמב"ם] דאין דרך היתר להתבטל, וכ"כ הר"ן ס"פ המודר מן הירק [נדרים נ"ט ע"ב ד"ה ועד כאן] ע"ש, לא מלאתי סברא להסביר הדבר, אך רמז הוא בקרא, דהרי כל ביטול האיסורין מאחרי רבים להטות נפקא והתם כתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות, פירוש שההיתר לא יעשה איסור רפה).

שערי יושר שער ג' פט"ו

בכוונת דברי' הק' דאף דמה"ת לא מצינו שתשבות המיעוט מעכב את דין הביטול דכל דברים התשובים שאינם בטלים הוא מדרבנן, אבל היתר לגבי איסור תלוי מה"ת בדעת האדם, כיון שלפי דעת ב"א אין אדם עשוי לבטל היתר לגבי איסור, שההיתר הוא מה שראוי לכל תשמישי בני אדם והאיסור הוא שאינו ראוי להשתמשות ותשוב מיעוט זה של היתר יותר מן רוב האיסור, ובכה"ג לא אמרה תורה אחרי רבים להטות, דאף שבכמות רבה האיסור על ההיתר אבל באיכות המיעוט הוא מרובה מן הרוב, שבמיעוט זה איכא הרבה השתמשות וברוב איכא מיעוט השתמשות, אבל בכה"ג אם יבטל את ההיתר בראון ובכונה בתוך רוב האיסור הוא בטל, ומשו"ה מסיק וכדאמרי' בעלמא כשבטל איסור בשוגג מותר, כלומר דביטול היתר לגבי איסור הוא להיפוך מן ביטול איסור בתוך היתר, דהתם מצינו רק בשוגג ובהיתר לגבי איסור לא מצינו שיתבטל בשוגג, ורק במזיד אפשר לאשכוחי ביטול היתר לגבי איסור. כנלע"ד בכוונת דברי' הק' — וזה דבר חדש בס"ד, כי כברא העלימו עין מזה כל גדולי האחרונים — ולפי"ז נראה ברור דמש"כ הר"ן בסוגיא דבגל בנדרים דהיתירא לא בטיל משום דאין ההיתר דרכו להתבטל הוא עפ"י שיטת הרמב"ן ז"ל שהביא הרשב"א בתוה"ב שהבאנו. וכן מפורש בר"ן בתס' ע"ז בפ' השוכר בהלכותי' לדף שס"ה ע"ב שמסיק שם, בטעמא דמילתא דהיתירא לגו איסורא לא בטיל, בזה"ל, היינו טעמא שהאיסור עשוי להתבטל ולא ההיתר עכ"ל. ודברי הר"ן אלו הם הם דברי הרמב"ן שהביא הרשב"א בתוה"ב, וכברא דעת הרשב"א נוטה לדברי' שהרי כתב סתמא ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל ולא העיר כלום על דברי':

בני יששכר חודש אדר מאמר ב' דרוש ז'

אם כן למה תהיה כזאת שלפעמים תתבטל חתיכת איסור בהיתר והוא נאכל עפ"י התורה, כגון שנתבטל בששים, או יבש ביבש ברוב, אבל תדע שהוא ממחשבות הצור תם, הוא ית"ש יודע אשר הניצוץ הטמון באותה חתיכה האסורה ביחוד יכול להתברר על ידינו, הנה ית"ש מזמין שתפול החתיכה האסורה הזאת לתוך ההיתר ותתבטל, ואכול יאכלו אותה עפ"י התורה ותתברר הניצוץ הזה, וכן תתבונן **ועתה** מהראוי לך להתבונן, כיון שהדבר הזה הוא מאת הש"י שהוא מזמין הדבר האיסור שיתערב ברוב היתר בכדי שיהיה ניתר באכילה כי יודע הש"י שזה הוא מכלל הבירור הנמסר לישראל, ואם כן מצוה הוא בדוקא שיאכל ישראל החתיכה ההוא ולא יחמיר, כענין שאמרו רז"ל גדול הנהנה מיגיעו

SPONSORED LZ"N
AHARON BEN YAAKOV SHALOM • LEAH BAS YITZHAK